

I. PANORAMA ECONÒMIC DE LES BALEARS

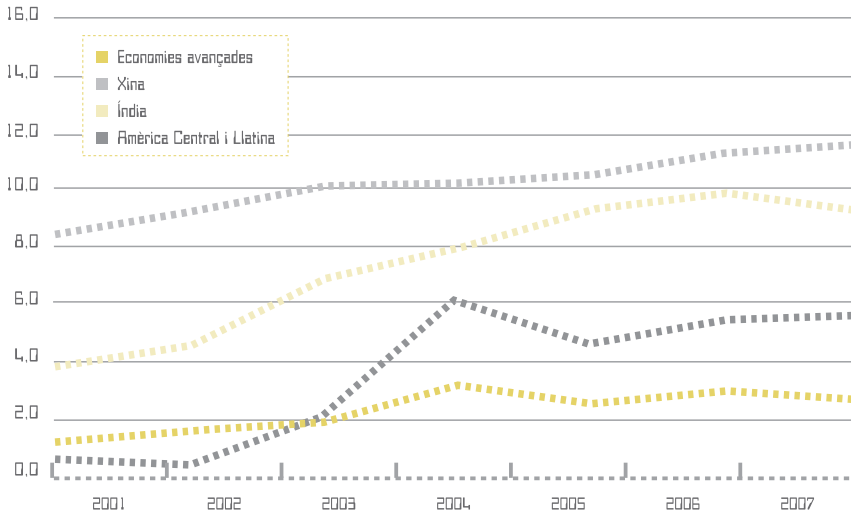
Les turbulències financeres gestades als mercats internacionals varen capgirar els comptes reals de l'economia mundial, fet que va encetar una nova fase de desacceleració caracteritzada per la incertesa envers la seva durada i intensitat. L'economia nord-americana, zona zero de l'estrall econòmic mundial, va encapçalar l'assumpció de les conseqüències derivades del punt de gir del cicle, mentre que a l'altre extrem del món, l'economia japonesa amb prou feines se'n desfeia, del caràcter poc decidit de l'activitat i de la predisposició negativa dels preus finals.

En aquest escenari, l'economia europea va encarar la tempesta emparada per la inèrcia que l'activitat ha anat acumulant al llarg dels darrers exercicis, alhora que el desbocament de la inflació va centrar totalment l'atenció de l'autoritat monetària. Mentrestant, l'economia espanyola es va veure afectada pel procés de desacceleració econòmica global i, malgrat que va aconseguir tancar l'any mantenint el tipus, es va sentir obligada a assumir el repte de gestionar adequadament la punxada de la bimbolla immobiliària i les seves conseqüències. Les Balears, des de la seva condició d'economia regional, aconseguiren salvar l'exercici, si bé la nova situació esdevé una oportunitat per reajustar sectorialment el model econòmic tant en termes d'activitat com de treball.

MARC INTERNACIONAL: EL MÓN EN EVIDÈNCIA

El fastuós desembarcament del terme *subprime* a l'espectre financer internacional, esdevengut el passat mes d'agost, va canviar radicalment el color del balanç econòmic mundial. I és que les turbulències creditícies i financeres originades a l'economia nord-americana i escampades a gran part de les economies occidentals varen començar a la recta final de l'exercici a estendre els seus efectes sobre les magnituds reals i deixaren una clara empremta sobre el creixement econòmic i les perspectives futures. No obstant això, el món va créixer un 4,9%, taxa que, si bé retalla tan sols una dècima la que s'havia registrat l'any anterior, amaga la dualitat existent entre el comportament de les economies occidentals i les economies emergents o en vies de desenvolupament. Així, mentre que les primeres varen manifestar-se profundament afectades pel daltabaix econòmic (2,7% vs 3%, 2006), les segones varen continuar resguardades, a l'empara d'un mercat interior dinàmic i beneficiades, en gran manera, pels ingressos obtinguts de la venda de béns energètics i alimentaris, aleshores, fortament encarits a l'exterior (7,9% vs 7,8%, 2006).

GRÀFIC 1.1
ECONOMIES AVANÇADES VS
ECONOMIES EMERGENTS, 2001-2007

* Dades del creixement real del PIB en percentatges

Font: FMI

Així les coses, la Xina, després d'haver registrat l'avanç real més important de la darrera dècada (11,4% vs 11,1%, 2006), va adoptar el paper de principal motor del creixement mundial, malgrat les dificultats per impulsar el consum privat –sobretot a les zones rurals del país–, mentre que l'Índia, amb un ascens força decidit de la producció interior (9,2% vs 9,7%, 2006), va continuar guanyant protagonisme a l'exterior, tot i el manteniment del signe deficitari de la balança per compte corrent (-1,8% del PIB). A l'hemisferi oest, les economies llatinoamericanes varen consolidar la senda de creixement encetada durant el darrer quinquenni (5,6% vs 5,5%, 2006), període que, sens dubte, passarà a la història com l'etapa

més daurada que s'ha viscut des dels anys setanta. Bona part d'aquest comportament es relaciona estretament amb el lideratge de l'Argentina (8,7%) i Veneçuela (8,4%) i, així mateix, amb el dinamisme del Brasil (5,4%) i de Xile (5%).

Si bé avui en dia els factors amb rellevància econòmica tenen un impacte global, el cert és que la idiosincràsia de cadascuna de les economies nacionals provoca que aquests factors es transmetin de múltiples maneres i intensitat, segons els contextos territorials i polítics en què es desenvolupin. Malgrat això, pràcticament la totalitat del món va compartir el mal de la inflació, força esperonat per les tensions esdevengudes als

mercats energètics i agraris internacionals. El repte d'enfrontar-se al control dels preus finals va prendre, emperò, una major magnitud als països emergents, fet àmpliament contrastable a partir de la taxa d'inflació anual registrada a les economies asiàtiques en desenvolupament (5,3% vs 4,1%, 2006) –com ara la Xina (4,7%) i l'Índia (6,4%)–, als països de l'Amèrica Central i Llatina (5,4% vs 5,3%, 2006) –encapçalats per Veneçuela (18,7%) i l'Argentina (8,8%)– i, fins i tot, a les economies africanes (6,3%).

En aquest escenari, els principals organismes internacionals, amb el Fons Monetari Internacional (FMI) al capdavant, varen tractar d'identificar i d'esbrinar la naturalesa dels factors presumptament culpables dels fets i, així mateix, d'apel·lar, en un primer moment, a la tranquil·litat i no a l'alarmisme per entendre i superar els obstacles, candidats a trufar amb una elevada probabilitat la carrera econòmica del proper bienni. El pas del temps i, per tant, la crema de les diferents etapes del procés generador de tots els mals, han estat testimonis d'excepció de dues cerques incansables: la denominació adequada de la situació (desacceleració, recessió, crisi...) i, alhora, la seva durada (menor o major a la d'altres situacions semblants viscudes anteriorment).

Amb tot, l'assumpció progressiva dels nous elements incorporats al teló de fons va derivar, d'una banda, en la revisió massiva i constant de les previsions de creixement referents a les diferents economies

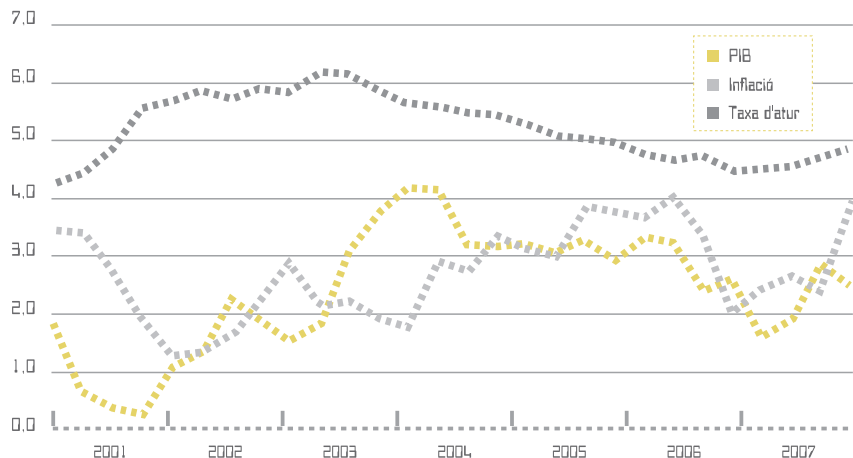
regionals i nacionals, exercici que sembla que es mantindrà vigent fins que s'entrevegin les primeres espurnes de llum al final del túnel, i de l'altra, en l'avançament del caràcter i la intensitat de les conseqüències que, previsiblement, hauran de ser assumides i, en tot cas, vençudes, d'acord amb les eines de política econòmica disponibles actualment.

En qualsevol cas, val a dir que de la mateixa manera que els detonants de la disbauxa econòmica es gestaren als Estats Units d'Amèrica (EUA), les primeres conseqüències també varen aparèixer, primerament, en aquest territori, tot generant un efecte mirall per a la resta d'economies occidentals. El producte interior brut (PIB) nord-americà va saldar l'exercici amb un creixement real del 2,2%, taxa que denota l'avanç més feble del darrer quinquenni i que, segons l'FMI,¹ decaurà previsiblement fins al 0,5% l'any 2008.

D'acord amb els diferents components que integren la demanda agregada, la desacceleració de l'activitat s'explica, fonamentalment, arran del retrocés experimentat per la demanda d'inversió (-2,9% vs 3,1%, 2006), atès que el dinamisme sostengut de la inversió productiva (4,7% vs 6,6%, 2006), sobretot en edificacions (13% vs 8,4%, 2006), no va ésser suficient per compensar el decalatge dels capitals canalitzats al sector residencial (-17% vs -4,6%, 2006). Així mateix, la manca de confiança, estesa epidèmicament entre els diferents agents institucionals nord-americans, va minar l'empenta

1. D'ara endavant, les previsions efectuades per l'FMI que s'inclouen en aquest informe fan referència a les publicades el mes d'abril de 2008.

GRÀFIC 1.2
**PIB, INFLACIÓ I TAXA D'ATUR ALS EUA,
 2001-2007**

*Taxes de variació interanual en percentatges, excepte taxa d'atur, que es refereix al percentatge de desocupats sobre la població activa

Font: BEA, ILO, Reserva Federal de St. Louis i elaboració pròpia

del consum familiar (2,9% vs 3,1%, 2006), fet que va inspirar-se, d'una banda, en la feblesa de la creació d'ocupació (1,3% vs 1,9%, 2006) i en el progressiu avanç de la taxa d'atur (5%, desembre vs 4,6%, gener), i de l'altra, en l'escalada del cost de la cistella de consum (4,1%, desembre vs 2,1%, gener), arran de la carestia de bona part dels productes alimentaris bàsics i del barril de petroli, el qual, abans de tancar l'exercici, va manifestar les dots necessàries per superar amb escreix el llindar psicològic dels cents dòlars a curt termini.

Paral·lelament, el sector exterior va continuar llasant el creixement real de l'economia, tot i que la partida d'exportacions netes va aconseguir retallar un 11% el saldo negatiu del passat exercici d'acord

amb la continuïtat de la progressió a l'alça de les vendes (8,1% vs 8,4%, 2006) i la moderació de les compres (1,9% vs 5,9%, 2006) a l'exterior. Aquest resultat pivota, fonamentalment, a l'entorn de l'abúlia progressiva del dòlar, qüestió que, malgrat suposar la pèrdua de part de l'hegemonia nacional als mercats canviaris globals, va injectar cert optimisme –sobretot pel que fa a la inversió en béns d'equipament– en un context deprimit per la persistència de la crisi immobiliària i la sotragada del mercat hipotecari.

Més enllà de la conjuntura, la complexitat de les circumstàncies sovint acusa més que mai els defectes estructurals a l'hora de plantejar i de posar en funcionament totes aquelles receptes que prometen, amb

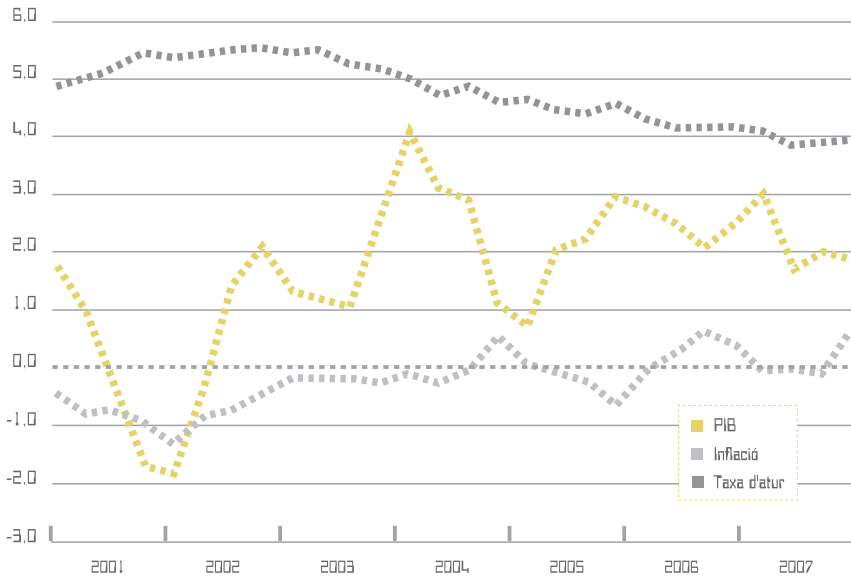
major o menor grau, atacar els fonaments dels xocs o, en qualsevol cas, alleugerir-ne el caràcter nociu dels efectes. En aquest sentit, l'efectivitat de la política macroeconòmica nord-americana potser no s'havia qüestionat mai tant com avui, si es pren en compte l'excés d'elements que ha de combatre, sense deixar de banda la situació de dèficit dual que el país continua arrossegant com a principal assignatura pendent. Així les coses, els comptes amb la resta del món varen seguir assenyalant un dèficit del saldo corrent de la balança de pagaments (5,3% del PIB vs 6,2%, 2006), mentre que els comptes de les administracions públiques varen tornar a exhibir un saldo negatiu (2,5% del PIB vs 2,6%, 2006) que es va acompanyar, una vegada més, del repunt de les despeses federals en matèria de defensa (2,8% vs 1,9%, 2006), que contrastà l'atonía contagiada a la despesa pública en general (2% vs 1,8%, 2006).

No obstant això, la Reserva Federal no va dubtar a apostar de manera decidida per la recuperació del pols de l'activitat i, en el marc d'una política monetària expansiva, va situar el tipus d'interès oficial en el 4,25% al final de l'exercici, després d'haver-li escapat cent punts bàsics en tres tongades consecutives, els mesos de setembre (-50 pb), d'octubre (-25 pb) i de desembre (-25 pb). Tot plegat va constituir només un tast de la caiguda que el preu oficial dels diners acabaria experimentant a curt termini, malgrat la persistència a l'horitzó de riscos inflacionistes que amenacen l'estabilitat dels preus finals, qüestió si més no relativitzable per l'autoritat monetària nord-americana, enfront de la tempesta.

Mentrestant, a l'altre cantó del món, el Japó va continuar amb el procés de recuperació econòmica encetat sis anys enrere, per bé que amb un creixement real del 2,1% (vs 2,4%, 2006), no va aconseguir renéixer definitivament de les seves cendres. De fet, la senda interanual del PIB va traçar un perfil descendent al llarg de l'exercici que s'explica, bàsicament, arran de la feblesa continuada del consum familiar (1,4% vs 2%, 2006), desanimat per una escassa traducció de l'avanç de l'activitat en millores salarials i la congelació de l'ocupació (0,5% vs 0,4%, 2006), malgrat el manteniment de la taxa d'atur en nivells força baixos (3,9% vs 4,1%, 2006), d'acord amb el constreïment demogràfic actual. Així mateix, el comportament de la demanda d'inversió, caracteritzat per la desacceleració de la inversió en béns d'equipament (2,4% vs 4,3%, 2006) i, sobretot, pel retrocés de la inversió residencial (-9,5% vs 0,9%, 2006), va seguir constituint el segon cavall de batalla de l'economia nipona, que finalment només va poder sustentar el balanç interior en la tímida recuperació del consum públic (0,8% vs -0,4%, 2006).

En qualsevol cas, el manteniment de les relacions amb la resta del món va suposar per al Japó la principal virtut –per tal com les exportacions netes aportaren 1,2 pp al creixement anual i la balança de pagaments va seguir exhibint superàvit (4,9% del PIB)–, però alhora un important defecte –en la mesura que comporta per a l'economia nacional una excessiva dependència de l'exterior–. Així les coses, l'alentiment de les importacions (1,7% vs 4,2%, 2006) es va acompanyar d'un notable ritme d'ascens de les exportacions (8,8%), que malgrat retallar lleugerament l'avanç que havien

GRÀFIC 1.3
**PIB, INFLACIÓ I TAXA D'ATUR AL JAPÓ,
 2001-2007**

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte taxa d'atur, que es refereix al percentatge de desocupats sobre la població activa

Font: Statistics Bureau of Japan, ILO, OCDE i elaboració pròpia

registrat l'any anterior (9,7%) varen sobreviure gràcies al fet que les vendes efectuades a la resta de països asiàtics compensaren la menor demanda nord-americana.

En aquest context, les perspectives econòmiques apunten un alentiment de l'activitat, que situaria en l'1,4% el creixement real de 2008, però sobretot una prolongació del neguit deflacionista. Els preus finals de la cistella de consum japonesa pel que fa al conjunt de l'any amb prou feines varen mantenir l'estabilitat, malgrat l'ascens del 0,5% que varen registrar durant el darrer trimestre de l'exercici, esperonats per l'escalada dels preus del petroli. El nucli dur de

la inflació descobreix, en aquest sentit, que la tendència dels preus de consum va continuar encara sota zero (-0,3%).

Amb tot, la política macroeconòmica trepitja terreny perillós, ateses les dificultats que les autoritats nacionals competents es trobaran a l'hora d'aplicar els antiàcids més poderosos a una situació econòmica extremadament feble. En aquest sentit, des del punt de vista de la política monetària, el manteniment dels tipus oficials en el 0,50% –tot un mèrit després d'anys d'un persistent descens dels preus– ofereix un escàs marge per combatre la desacceleració de l'activitat a través d'una reducció del preu

dels diners efectiva, mentre que, des del punt de vista de la política fiscal, l'expansió de la despesa pública sembla una alternativa poc viable, tenint en compte que el deute de les administracions es va xifrar en el 195,5% del PIB.

ENTORN EUROPEU: INÈRCIA FINITA

L'economia europea va encarar la tempesta internacional des de la robustesa que els seus fonaments han anat acumulant durant els darrers exercicis. En aquest sentit, el balanç de creixement, tant en el conjunt de la UME com de la UE-27, tan sols va perdre dues dècimes respecte de l'any anterior i, en aquests termes, es va acabar saldant amb unes taxes del 2,6% i del 2,9%, respectivament. En qualsevol cas, la inèrcia de l'activitat que va permetre salvaguardar, en primera instància, el benestar al vell continent es continua veient amenaçada pels estralls dispersats arreu dels mercats financers i reals, fet que obliga a revisar part davall del 2% les previsions de creixement referents a l'any 2008 (1,4%, UME; 1,8%, UE-27).

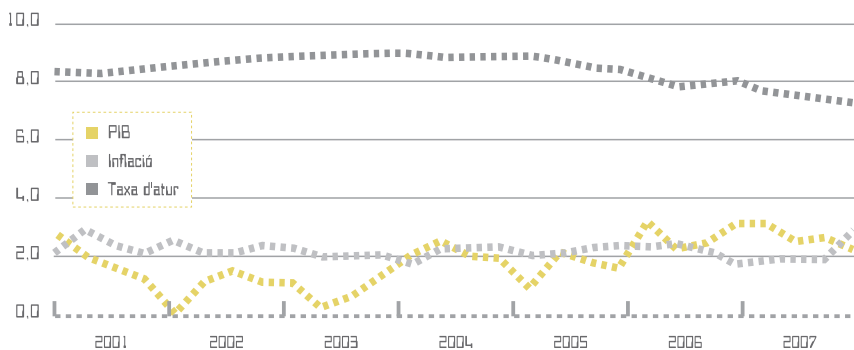
Naturalment, els resultats obtinguts s'expliquen d'acord amb el comportament de les principals economies europees, bona part de les quals varen perdre l'embranchida a mercè de l'afectació de l'activitat i, sobretot, de la reculada dels mercats residencials. Així les coses, cal no descuidar el procés de reactivació alemany (2,5%) –una vegada enterades les sospites envers la frenada del consum arran de l'entrada en vigor de l'alça de l'IVA–, el deteriorament de la conjuntura francesa (1,9%) –basada en una manca de

confiança generalitzada–, la pèrdua de recorregut de l'economia italiana (1,5%) –immersa en una feblesa superior a la dels seus veïns europeus– i, més enllà del territori continental, la inflexió cíclica britànica (3%) –caracteritzada, sobretot, per l'opacitat del seu abast–. No obstant això, el pols de l'activitat es va mantenir relativament ferm en economies com la irlandesa (5,3%), la finlandesa (4,4%), la grega (4%) i l'espanyola (3,8%), encara que totes varen posar en relleu, igualment, un procés d'alentiment de la senda de creixement.

Des del punt de vista de l'oferta, la major part dels components sectorials de l'activitat varen anotar una desacceleració del ritme d'avanç al llarg de l'exercici que, en termes anuals, es va materialitzar, sobretot, en l'àmbit de la construcció (3% vs 4,5%, 2006) i dels serveis relacionats amb les activitats immobiliàries i la intermediació financera (3,1% vs 3,3%, 2006). Alhora, el valor afegit generat a la resta de branques terciàries –com el comerç, l'hoteleria i el transport (3,1% vs 2,6%, 2006) i els serveis públics, sanitaris i educatius (1,7% vs 1,2%, 2006)–, a la indústria (3,6% vs 3,5%, 2006) i a l'agricultura (1,3% vs -1,1%, 2006), activitats, totes, més allunyades de l'apagada residencial, varen aconseguir afegir algunes dècimes al balanç de l'any anterior.

Paral·lelament, des de l'òptica de la demanda, els primers indicis de desacceleració es varen traduir cap al final de l'exercici en la pèrdua d'empenta dels principals components de la demanda interna –el consum privat i la inversió– i, així mateix, en la reducció de l'aportació positiva de la demanda exterior. D'aquesta manera, la formació

GRÀFIC 1.4
**PIB, INFLACIÓ I TAXA D'ATUR A LA UME,
 2001-2007**

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte taxa d'atur, que es refereix al percentatge de desocupats sobre la població activa

Font: Eurostat, ILO i elaboració pròpia

bruta de capital va perdre set dècimes respecte del passat exercici (4,3% vs 5%, 2006), si bé va continuar essent l'element que sustentà sobre manera l'avanç de la despesa interior d'acord amb l'elevat grau d'utilització de la capacitat productiva i el manteniment de les rendibilitats empresarials. Alhora, el consum de les llars va manifestar el comportament més apàtic (1,5% vs 1,8%, 2006), malgrat que el mercat de treball va seguir generant ocupació (1,7% vs 1,6%, 2006) i la taxa d'atur es va situar en el nivell més baix dels darrers quinze anys (7,4% vs 8%, 2006).

Tot plegat es va gestar en un escenari d'incertesa excepcionalment elevada que, sens dubte, va minar la confiança dels agents europeus i, consegüentment, va pa-

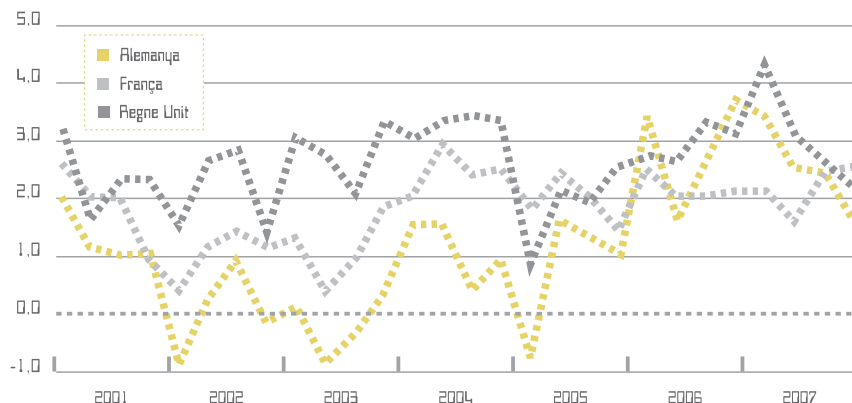
ralitzar part dels processos de decisió envers l'assumpció de despeses i l'escomesa de noves inversions. En aquest sentit, l'indicador de clima econòmic, elaborat pel Banc Central Europeu, va tancar l'any amb 103,4 punts,² valor que retalla en un 4,8% el que s'havia registrat el mes de gener i que, en qualsevol cas, enceta una tendència a la baixa que promet prolongar-se fins que el mal temps concedesqui una treva. Val a dir que aquest sentiment recelós es va estendre entre els empresaris de la indústria (2, 4t trim. vs 6, 1r trim.), la construcció (-3, 4t trim. vs 1, 1r trim.) i els serveis (15, 4t trim. vs 21, 1r trim.), alhora que els consumidors (-8, 4t trim. vs -5, 1r trim.), que ja estaven tocats de l'ala, varen ampliar les seves reserves envers, sobretot, l'evolució de la situació econòmica durant els propers dotze mesos (-10, 4t trim. vs -5, 1r trim.).³

2. Com a referència, aquest indicador s'interpreta tenint en compte que es considera que la seva mitjana a llarg termini és igual a 100.

3. Els saldos nets referents a cadascun dels indicadors de confiança comentats responen a la diferència entre els entrevistats que responen positivament i negativament a cadascun dels conceptes inclosos.

GRÀFIC 1.5
EVOLUCIÓ DEL PIB DE LES PRINCIPALS
ECONOMIES EUROPEES, 2001-2007

* Taxes reals de variació interanual en percentatges

Font: Eurostat i elaboració pròpia

Mentrestant, a l'entorn exterior, la moderació del creixement de les importacions (5,2% vs 7,7%, 2006) va compensar part de la desacceleració de les exportacions (6% vs 7,9%, 2006), que continuaren palesant una capacitat de resistència lloable i, consegüentment, varen contribuir a fer que el compte corrent de la balança de pagaments se saldàs amb un superàvit anual de 26.400 milions d'euros (vs -1.300, 2006). Fonamentalment, aquest bon comportament es pot atribuir a la competitivitat dels béns i serveis de passaport europeu –sobretot alemany– i, en un altre ordre de coses, al manteniment de la demanda d'economies emergents, atesa la seva major immunitat en la crisi internacional. No obstant això, no s'ha de passar per alt que la contribució positiva del sector exterior a l'economia agregada va descendir sensiblement a mesura que avançava el calendari, arran del peatge assumit per mor del continu enlairament de la cotització de l'euro

enfront del dòlar (11,7%), apreciació que va disparar el preu de la divisa europea a màxims històrics (1,5 €/ \$, desembre) i que, així mateix, s'afegeix a la que s'havia acumulat al llarg de l'exercici anterior (11,1%).

Amb tot, el cert és que, més enllà de la incipient desacceleració econòmica i de la transcendència que aquesta pot anar prenent mentre duri el procés de desconcert generalitzat, l'economia de la zona de l'euro s'enfronta a un problema que, anomenat inflació, acumula una major antiguitat i, precisament, pot acabar jugant una mala passada ateses les circumstàncies actuals. En aquest sentit, els preus de consum a la UME varen traçar un perfil clarament ascendent, d'ençà que el mes de setembre, amb un registre interanual del 2,1%, traspassaren el llindar de la taxa objectiu. L'índex harmonitzat va acabar permeabilitzant les estridències exhibides pels preus energètics i alimentaris i, així, va tancar l'exercici amb un augment del

3,1%, per bé que l'índex subjacent, tot i evolucionar a l'alça, es va mantenir en cotes més moderades (2,3%). Territorialment, el repunt de la inflació va provocar que tots i cadascun dels estats membres de la UME situassin el mes de desembre l'avanç interanual dels preus part damunt de la taxa objectiu –excepte Holanda (1,6%) i Finlàndia (1,9%), per bé que la major escalada es va registrar a Espanya (4,3%), Luxemburg (4,3%), Grècia (3,9%) i Àustria (3,5%).

En aquest escenari, el Banc Central Europeu va mantenir la mà ferma a cadascuna de les reunions que el Consell de Govern d'aquesta institució va dur a terme al llarg de l'exercici, fet que enfortí el to contractiu de la política monetària que ha anat articulant des del segon semestre de 2003. Amb la finalitat de vetllar per l'estabilitat dels preus a mitjà termini, neutralitzar els riscos inflacionistes i evitar els efectes de segona volta sobre els preus, el tipus d'interès de referència es va revisar a l'alça els mesos de març i juny fins a situar-se en el 4%. Val a dir que l'esclat econòmic internacional esdevengut a les darreries de l'exercici no va esser motiu suficient perquè l'autoritat monetària europea es plantejés un canvi de direcció de la seva política, fet amb el qual es va desmarcar del Banc d'Anglaterra, institució que, precisament, al tancament de l'any va encetar una nova etapa expansiva, després de comprovar que la inflació restava relativament controlada (2,1%, desembre) i que la punxada de la bimbolla residencial esquitxava els comptes anuals.

Adicionalment, la política fiscal, instrumentada sobre un avanç real del 2,2% de la despesa pública (vs 2%, 2006), va derivar

en un notable sanejament dels comptes de l'Administració europea. Així les coses, el dèficit públic va xifrar-se en el 0,6% del PIB, percentatge que, després de retallar a més de la meitat l'assumit l'any anterior (1,3%), se situa part davall de l'1% per primer cop durant el darrer septenni i rebaixa el volum del deute al 66,3% del PIB (vs 68,4%, 2006). Des del punt de vista de les diferents economies nacionals, els dèficits més gruixuts varen correspondre a Grècia (2,8%), a França (2,7%) i a Portugal (2,6%), mentre que, com a tret destacable, Alemanya va aconseguir esvair totalment el decalatge dels seus comptes públics (0%), alhora que els superàvits més lluïts emanaren de Finlàndia (5,3%), Luxemburg (2,9%), Espanya (2,2%), Holanda (0,4%) i Irlanda (0,3%). Fora de la UME, els majors dèficits es varen registrar en economies tan diferents com Hongria (5,5%) i el Regne Unit (2,9%), mentre que els saldos positius varen derivar en un superàvit a les economies nòrdiques de Dinamarca (4,4%) i Suècia (3,5%).

Sens dubte, amb independència de la durada i la magnitud del procés de desacceleració econòmica internacional, la instrumentació d'un pla d'acció europeu que estigui a l'altura de les circumstàncies esdevé, més que mai, un element cabdal. En aquest sentit, l'adopció de polítiques fiscals prudentes permetria contenir les pressions inflacionistes si, com preveu la Comissió Europea, el dèficit tendirà lleugerament a l'alça arran de les condicions econòmiques de l'entorn menys favorables i l'esgotament dels ingressos extraordinaris gaudits anteriorment. Aquesta recepta és especialment recomanable per a aquells països que pre-

QUADRE 1.1. INDICADORS DE LA UME, 2007

	Alemanya	Àustria	Bèlgica	Espanya	Finlàndia	França	Grècia	Holanda	Irlanda	Itàlia	Luxemburg	Portugal
Creixement real del PIB pm	2,6	3,3	2,8	3,8	4,3	2,1	4,0	3,5	4,0	1,4	4,6	1,9
Consum privat	-0,5	1,5	2,4	3,2	3,6	2,5	3,2	2,1	5,4	1,5	2,0	1,5
Consum públic	2,1	2,6	2,1	5,1	0,9	1,4	10,3	2,7	6,5	1,3	2,4	0,3
Formació bruta de capital fix	5,1	4,0	5,7	5,9	7,5	4,9	4,4	5,1	-0,1	0,7	13,7	3,2
Demanda interna	1,1	2,3	3,0	4,3	3,8	2,7	4,4	2,9	4,0	1,2	5,2	1,6
Exportacions	8,0	8,6	3,8	5,3	4,8	3,2	5,9	6,4	8,2	4,5	5,5	7,1
Importacions	5,0	6,2	4,6	6,6	4,0	5,9	7,0	5,5	6,4	4,0	5,2	5,4
Ocupació	1,7	2,1	1,6	3,1	2,0	1,9	1,2	2,1	3,7	1,0	2,2	0,1
Taxa d'atur	8,3	5,0	7,5	8,3	6,9	7,9	8,0	3,3	4,5	6,1	4,4	8,0
IPCH	2,3	2,2	1,8	2,8	1,6	1,6	3,0	1,6	2,9	2,0	2,7	2,4
IPCH subjacent	1,8	1,8	1,8	2,6	1,4	1,4	2,8	1,4	2,7	1,9	2,5	2,2
Preus de la producció	2,6	4,1	4,5	3,3	3,9	2,3	6,6	4,0	-1,6	3,5	9,1	2,6
Cost laboral total	1,0	3,2	3,7	4,2	3,0	3,3	n.d.	2,5	n.d.	n.d.	1,9	3,1
Deflactor del PIB	1,8	2,3	1,6	3,1	2,3	2,5	2,9	1,2	1,4	2,3	2,1	3,0
Deflactor del consum privat	1,7	2,1	1,9	2,8	1,6	2,0	3,1	1,7	3,4	2,2	2,5	2,7
Tipus d'interès a curt termini	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30	4,30
Tipus d'interès a llarg termini	4,22	4,30	4,33	4,31	4,29	4,30	4,33	4,29	4,31	4,49	4,56	4,43
Balança de pagaments compte corrent ^a	7,7	3,1	1,4	-10,1	4,3	-1,2	-14,1	6,5	-5,0	-2,6	9,9	-9,8
Superàvit/dèficit públic	0,0	-0,5	-0,2	2,2	5,3	-2,7	-2,8	0,4	0,3	-1,9	2,9	-2,6

* Taxes de variació anual en percentatges

^a Dades en percentatges del PIB

Font: OCDE, Eurostat, INE i elaboració pròpia

senten importants desequilibris pressupostaris i que, per tant, difícilment escometràn amb èxit el compromís adquirit pels governs de la UME el mes d'abril a Berlín. Addicionalment, l'aposta per consolidar un programa de reformes estructurals per fomentar la integració, flexibilitzar els mercats de béns i treball i impulsar la productivitat permetria controlar els costos i, en darrera instància, la seva traducció en dècimes d'inflació. L'estrena del Programa Comunitari de Lisboa 2008-2010 constitueix, en aquest sentit, el marc en què es desenvoluparà la regulació i la reforma de les mesures comunitàries essencials en matèria d'energia, innovació, comerç exterior i societat, entre d'altres.

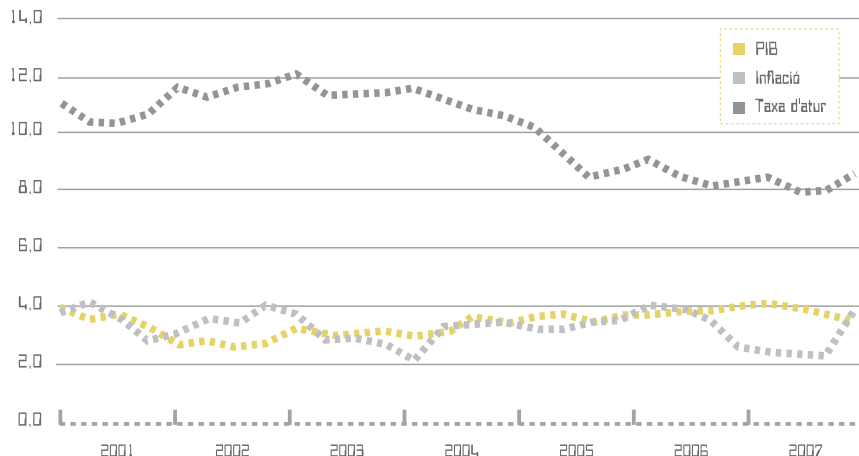
CONTEXT ESPANYOL: I DE SOBTE, CANVI DE CICLE

L'economia espanyola es va unir al procés de desacceleració econòmica global, per bé que, amb un producte interior brut que superà per primer cop el bilió d'euros, va aconseguir tancar l'any mantenint el tipus, tot aprofitant-se de la inèrcia que l'activitat ha anat acumulant al llarg dels darrers exercicis. Així les coses, el creixement real de l'economia es va xifrar en una mitjana anual del 3,8%, taxa que únicament va escapar una dècima a la registrada l'any anterior i que, ateses les circumstàncies, va situar l'economia nacional entre les més dinàmiques de la UME. No obstant això, l'existència de riscos a la baixa, vinculats, especialment, al daltabaix immobiliari i les seves conseqüències sobre l'activitat, l'ocupació i, consegüentment, sobre la confiança dels agents, ha provocat que les previsions de

creixement per a l'any 2008 es rebaixin, fins i tot, part davall del 2% (1,8%, FMI). El cert és que els primers símptomes d'alentiment econòmic no es varen fer esperar i que, abans de donar per tancat l'exercici, la major part dels sectors d'activitat i dels components de la demanda agregada varen posar fre a la seva senda creixent. Així les coses, el balanç anual va posar en relleu una moderació de la demanda interna –si bé la desacceleració es va poder matisar d'acord amb la fortalesa dels primers trimestres– i, alhora, una millora de la clàssica aportació negativa del sector exterior.

Des del punt de vista de la demanda nacional, el consum privat va presentar el comportament més feble, que registrà un avanç real (3,1%) inferior al de l'any anterior (3,7%) i palesà, sobretot, un perfil marcadament descendent a mesura que anaven caient els fulls del calendari (2,7%, 4t trim. vs 3,5%, 1r trim.). Aquest resultat s'explica, fonamentalment, arran de la progressiva moderació de la creació d'ocupació (3,4%, 4t trim. vs 2,4%, 1r trim.) i de l'ascens de l'atur registrat (3,9%, 4t trim. vs -4,2%, 1r trim.), si bé la relativa desacceleració nominal de les rendes del treball (6,6%, 4t trim. vs 7,4%, 1r trim.) en un context de preus de consum creixents no varen incentivar la despesa. Paral·lelament, la formació bruta de capital fix, amb un creixement real del 5,9%, va seguir constituint el component de la demanda interna més dinàmic, si bé moderà el ritme d'ascens registrat el passat exercici (6,8%) d'acord amb el comportament de la d'inversió en construcció residencial (3,1%), atès que la inversió en béns d'equipament va seguir avançant a taxes de dos dígits (11,5%).

GRÀFIC 1.6
**PIB, INFLACIÓ I TAXA D'ATUR A ESPANYA,
 2001-2007**

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte taxa d'atur, que es refereix al percentatge de desocupats sobre la població activa

Font: INE i elaboració pròpia

El sector públic, per la seva banda, va seguir impulsant la despesa de les administracions part damunt de la mitjana, tot registrant una taxa de creixement del 5,1% que supera l'augment real del passat exercici (4,8%). No obstant això, els comptes públics varen acabar l'any presentant un superàvit que, amb un volum que se situa part damunt dels vint-i-tres mil milions d'euros, representa el 2,2% del PIB i, en qualsevol cas, constitueix un cert matalàs real, però sobretot psicològic, per encarar els riscos d'agudització de la desacceleració que s'albiren per als propers exercicis.

En l'àmbit exterior, l'economia espanyola va continuar engreixant el saldo deficitari de la balança de pagaments per compte corrent, que arribà a assolir un percentatge

del 10,1% de la producció interior (vs 8,6%, 2006). No obstant això, des del punt de vista comercial, les exportacions netes varen efectuar una aportació negativa al creixement agregat més discreta d'acord amb l'efecte conjunt de la relativa acceleració de les vendes (5,3% vs 5,1%, 2006) i la moderació de les compres (6,6% vs 8,8%, 2006) a l'exterior.

Des del punt de vista de l'oferta, el balanç anual de creixement va millorar sensiblement respecte del passat exercici en l'àmbit de la indústria (2,7% vs 2,6%, 2006) i dels serveis (4,2% vs 4,1%, 2006), mentre que la construcció, força afectada per l'esgotament de l'eufòria immobiliària, fou l'activitat que va explicar la major part de la desacceleració econòmica agregada (3,8%

QUADRE 1.2. INDICADORS DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES, 2007

	Andalusia	Aragó	Astúries	Balears	Canàries	Canitària	Castella-Lleó	Castella-La Manxa	Catalunya	Com.Valenciana	Extremadura	Galícia	Madrid	Múrcia	Navarra	País Basc	La Rioja
Població de 16 anys i més ^a	6.560,9	1.096,0	936,9	852,4	1.674,6	488,6	2.154,4	1.629,0	6.010,8	4.047,6	897,9	2.380,9	5.099,1	1.132,5	500,4	1.830,9	262,3
Població activa ^a	3.690,3	644,5	473,5	546,1	1.022,1	274,7	1.156,0	912,6	3.756,6	2.433,8	474,5	1.292,0	3.257,7	684,7	1.217,2	1.055,1	154,6
Població ocupada ^a	3.219,3	610,8	433,3	508,0	915,4	258,5	1.073,1	843,1	3.510,6	2.220,5	412,5	1.193,4	3.052,6	632,9	1.202,7	990,6	145,9
Població aturada ^a	471,0	33,8	40,2	38,1	106,7	16,2	83,0	69,5	246,0	213,2	62,0	98,7	205,1	51,8	14,5	64,6	8,8
Taxa d'activitat ^b	56,3	58,8	50,5	64,1	61,0	56,2	53,7	56,0	62,5	60,1	52,8	54,3	63,9	60,5	60,8	57,6	58,9
Taxa d'ocupació ^b	48,5	55,7	46,2	59,6	54,7	52,9	49,8	51,8	58,4	54,9	45,9	50,1	59,9	55,9	57,9	54,1	55,6
Taxa d'atur ^b	12,8	5,2	8,5	7,0	10,4	5,9	7,2	7,6	6,5	8,8	13,1	7,6	6,3	7,6	1,2	6,1	5,7
Empreses inscrites a la SS	3,3	3,1	2,7	0,2	1,6	3,3	3,2	5,1	1,4	2,1	4,9	2,4	1,6	3,1	2,2	1,3	3,0
Affiliats d'alta a la SS	3,0	4,3	3,4	3,3	2,8	3,9	3,6	5,7	2,2	2,5	4,2	3,6	2,7	2,6	3,7	2,6	2,7
Atur registrat	3,1	-4,2	-6,4	6,8	2,6	-5,7	-3,5	0,1	-1,7	2,8	-2,1	-6,7	2,4	5,1	-1,6	-6,4	-1,3
Índex de producció industrial (IPI)	-2,3	5,4	4,2	4,7	-0,3	3,6	2,2	3,8	1,3	-1,4	3,6	3,6	2,1	1,7	0,3	4,3	2,8
Consum energia elèctrica	3,5	n.d.	-7,9	2,8	3,0	1,0	3,4	4,2	1,5	1,3	7,4	2,3	-1,6	3,6	2,2	n.d.	4,9
Transport aeri de passatgers	8,8	14,9	13,0	4,1	-2,7	12,0	22,5	0,0	11,6	6,7	28,2	9,4	12,4	21,9	29,4	10,5	0,0
Pernoctacions hoteleres	2,5	7,4	4,6	-2,1	3,1	-3,4	7,9	6,7	1,0	2,9	3,7	3,8	6,4	15,7	1,5	0,7	-0,7
Exportacions	0,3	18,5	14,1	34,9	7,5	10,3	3,1	6,0	8,3	3,2	9,4	12,5	9,7	6,8	3,9	15,5	13,6
Importacions	8,6	7,9	11,0	6,0	5,0	17,6	7,5	34,6	6,1	14,6	10,1	8,9	6,4	6,0	-0,3	9,4	15,8
Inflació (IPC)	2,8	2,9	2,6	2,7	2,3	2,7	2,8	2,6	3,0	2,8	2,7	2,5	2,8	3,1	2,4	2,8	2,8
Inflació tendencial (IPSEBENE)	2,6	3,0	2,7	2,5	1,8	2,7	2,7	2,7	3,0	2,6	2,6	2,4	2,8	2,6	2,4	2,8	2,9
Índex de preus industrials (IPI)	2,1	5,6	5,3	4,8	3,4	6,6	4,9	2,7	3,5	0,5	6,3	3,7	2,5	2,9	4,6	3,5	4,3
Cost laboral per treballador i mes	3,1	4,7	4,4	4,4	5,4	3,9	3,5	4,1	5,0	3,8	4,8	3,7	3,7	3,5	2,2	4,7	2,7
Volum de crèdits	19,5	18,5	19,0	19,4	17,5	17,6	17,1	24,0	18,3	21,2	18,4	19,0	25,3	22,8	18,2	16,7	20,0
Volum de dipòsits	12,5	13,9	15,0	11,3	10,6	13,7	13,0	14,1	12,4	18,8	12,8	14,7	19,9	14,8	16,4	15,2	15,9

* Taxes de variació anual en percentatges

^a Dades en milers de persones

^b Dades en percentatges

Font: Banc d'Espanya, INE, INEM, Ministeri de Treball i Afers Socials, SOIB, Ministeri d'Economia i Hisenda i elaboració pròpia

vs 5%, 2006). Això no obstant, val a dir que tots i cadascun dels grans sectors productius varen manifestar al llarg de l'exercici un refredament de l'avanç interanual, excepte en el cas de les activitats terciàries que, sustentades en l'evolució del comerç, l'hoteleria i el transport, varen aconseguir mantenir estables els registres de creixement al llarg de l'any. Així les coses, els resultats anuals varen posar en relleu una distribució més equilibrada del creixement entre les diferents branques d'activitat que integren el teixit productiu nacional, fet altament positiu que es va instrumentalitzar, sobretot, arran de la progressiva pèrdua d'importància del sector de la construcció.

En aquest escenari, l'economia espanyola encara els propers temps amb un bagatge de reptes que viraran d'acord amb el teló de fons internacional i la *performance* europea, alhora que, sens dubte, conferiran una rellevància especial a la política pública nacional. En qualsevol cas, és important assenyalar que els principals esculls del full de ruta per al proper bienni rau en, d'una banda, en la gestió de la punxada de la bimbolla immobiliària i els seus efectes –tenint en compte l'ingent volum de recursos compromesos arran de les elevades ràtios d'endeutament de les famílies per a l'adquisició d'habitatges i del teixit productiu dedicat a la construcció i a la promoció immobiliària– i, de l'altra, en el control de la inflació. Respecte d'aquesta darrera qüestió, els preus de consum, que durant els primers mesos de l'exercici no avançaren part damunt del 2,5%, varen arribar a enfilarse un 4,1% el mes de desembre i assoliren, per tant, el registre interanual d'inflació més elevat dels darrers vint-i-dos mesos.

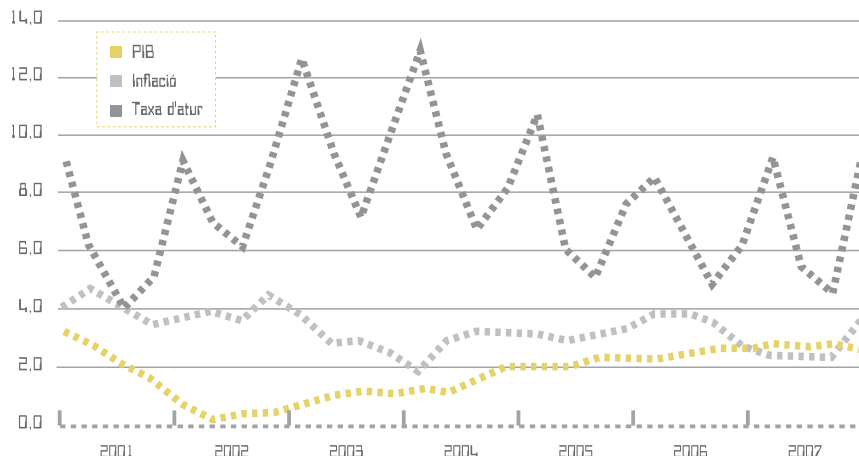
D'aquesta manera, l'economia espanyola va assumir una de les taxes d'inflació més elevades de la zona de l'euro, per bé que el clàssic diferencial que manté amb la resta dels socis europeus va reduir-se en termes anuals (0,7 pp vs 1,4 pp, 2006), d'acord amb l'efecte que l'escalada dels preus de les matèries primeres agràries i energètiques va estendre arreu del territori de la UME.

ÀMBIT BALEAR: EL REPTE D'UN REAJUSTAMENT

L'economia de les Balears va saldar l'exercici amb un creixement del PIB no agrari del 2,7%, taxa que va afegir dues dècimes a la registrada l'any anterior i que continuà amb la senda expansiva manifestada al llarg dels darrers exercicis. No obstant això, en termes interanuals, l'economia balear es va mimetitzar amb l'entorn i va perdre ritme a les darreries de l'any, fet que va situar l'avanç real del darrer trimestre en el 2,6% i, per tant, va restar part d'importància al creixement aconseguit durant els primers nou mesos arran de la positiva evolució de la temporada turística i de la contribució, encara prou significativa, de la construcció.

En qualsevol cas, els resultats macroeconòmics obtinguts durant el darrer trimestre, més enllà de verificar que les illes assumien el risc de contagiar-se de les xacres internacionals, varen posar en relleu l'esgotament del model econòmic imperant fins aleshores, basat fortament en l'activitat constructora i en l'empenta de la despesa familiar. Així les coses, des del punt de vista de l'oferta, els serveis s'erigiren en l'únic sector que va experimentar un repunt anual de l'acti-

GRÀFIC 1.7
PIB, INFLACIÓ I TAXA D'ATUR A LES BALEARS, 2001-2007

* Taxes de variació interanual en percentatges, excepte taxa d'atur, que es refereix al percentatge de desocupats sobre la població activa

** Les dades del PIB corresponen als sectors no agraris de l'economia

Font: INE i elaboració pròpia

tat (2,8% vs 2,4%, 2006), factor clau per documentar la relativa acceleració de la producció agregada. Mentrestant, la indústria, amb un avanç real de l'1,5% (vs 1,8%, 2006), va prosseguir amb el caràcter atònic que ha caracteritzat el darrer sexenni, afeblida per la pèrdua d'impuls de les activitats que efectuen una major contribució al valor afegit generat i per l'escàs poder de compensació de les branques industrials tradicionals.

Per la seva banda, la construcció va situar el ritme de creixement part davall del 3% per primer cop durant els darrers tres anys (2,8% vs 3,1%, 2006), fet que resumeix el procés d'alentiment gradual que va experimentar al llarg de l'exercici. Aquest comportament, fortament sincronitzat amb el que es va produir a nivell nacional, rau en els primers indi-

cis de la punxada de la bimbolla residencial, reflectits en la reducció del nombre de transaccions immobiliàries i la desacceleració del preu per metre quadrat de l'habitatge lliure, en un context de restriccions creditícies i manca de liquiditat generalitzades.

Enmig de l'afectació de l'activitat, els principals components de la demanda interna, el consum privat i la inversió, varen dibuixar una trajectòria interanual descendent al llarg de l'exercici, amb la qual cosa manifestaren una elevada sincronia amb la producció agregada. Aquesta tendència va provocar la contenció relativa de la despesa de les llars (2,7% vs 2,4%, 2006) i la pèrdua de dècimes de la formació bruta de capital (2,6% vs 3%, 2006), tot acostant el ritme d'ascens d'ambdós components. Pel

que fa a la demanda externa, els registres d'intercanvi de béns amb la resta del món palesen un notable repunt de les exportacions (34,4% vs 11,1%, 2006) que es va fer efectiu, així mateix, en el segment de les manufactures tradicionals (13,5% vs 1,2%, 2006). Aquest resultat, malgrat la relativa acceleració de les compres a l'exterior (6,1% vs 5,7%, 2006), va permetre reduir prop d'una tercera part el saldo comercial deficitari de l'arxipèlag i, alhora, va impulsar la taxa de cobertura de les exportacions fins al 65,1% de les importacions (vs 51,4%, 2006).

Amb tot, cal no oblidar que, així com a l'economia espanyola i a bona part de les europees, l'acceleració de la inflació va contribuir significativament a desincentivar la despesa a les illes. En aquest sentit, els preus de consum a les Balears varen experimentar, al so del tensionament dels mercats agraris i energètics internacionals, un procés d'acceleració progressiva que va xifrar l'avanç interanual del mes de desembre en el 3,9%. No obstant això, la inflació mitjana es va situar en el 2,7%, taxa que, d'acord amb la moderació presentada pels preus finals durant els primers vuit mesos de l'exercici, rebaixa la referent a l'any anterior (3,5%) i l'assolida pel conjunt nacional (2,8%).

Territorialment, l'exercici econòmic es va caracteritzar per la consolidació del creixement de Mallorca, territori que, amb un ascens real del 2,8%, va superar en una dècima la mitjana regional i es va convertir en el motor econòmic de l'arxipèlag per cinquè any consecutiu. Les Pitiüses, amb un creixement real del 2,7%, varen situar-se, una vegada més, molt a prop d'igualar el

balanç mallorquí, si bé donaren mostres d'haver esgotat l'impuls accelerador del passat exercici. Mentrestant, Menorca, tot arribant a un avanç anual del 2%, va continuar evolucionant part davall del seu nivell potencial d'acord amb el menor dinamisme del sector serveis i la més intensa desacceleració de l'activitat constructora.

En aquest escenari, el mercat laboral de les Balears va insinuar els primers símptomes d'esgotament a les darreries de l'exercici, moment en què l'atur va començar a despertar-se d'acord amb el vigor de la població activa i l'alentiment de la creació d'ocupació. Així les coses, el nombre d'aturats registrats a les oficines d'ocupació de les illes va invertir la tendència descendent manifestada durant el darrer bienni i s'incrementà un 3,1% al llarg de l'any (vs -5,8%, 2006). Mentrestant, l'afiliació de treballadors a la Seguretat Social, tot i continuar creixent d'una manera certament dinàmica, va frenar el procés d'expansió i registrà l'ascens més moderat dels tres darrers exercicis (3,3% vs 4,8%, 2006). De manera anàloga a la resta de l'Estat, el mercat laboral balear es va veure afectat per l'inici d'una etapa fortament sincronitzada amb els factors que condicionen l'esdevenir de l'activitat i, en aquest sentit, tot plegat assenyala la frenada de la construcció com a principal detonant de l'afebliment de l'ocupació i de l'enlairament de l'atur. Així les coses, els principals reptes en matèria laboral rauen, d'una banda, en la minimització dels riscos que indiquen una pèrdua efectiva de llocs de feina i, de l'altra, en les mesures que permetin un reajustament del mercat de treball, una vegada normalitzat el sobredimensionament del sector de la construcció.

CANVI CLIMÀTIC: UNA REFLEXIÓ SOBRE COMPETITIVITAT I COOPERACIÓ INTERNACIONAL

Gary Clyde Hufbauer

Jisun Kim

Peterson Institute for International Economics

Des de 2005, tres esdeveniments han atiat el debat sobre el canvi climàtic. Aquell mateix exercici va entrar en vigor el Protocol de Kyoto.¹ L'any 2006, la pel·lícula d'Al Gore, *Una veritat incòmoda*, va ésser un gran èxit de taquilla. I l'any 2007, la Conferència de Bali va establir un 'full de ruta' que pretenia mesures més dràstiques per quan expiràs el Protocol de Kyoto el 2012.

El cert és que a mesura que s'ha anat acumulant l'evidència científica, tant les opinions expertes com les populars han canviat de signe i, en aquest sentit, les antigues discussions sobre si el canvi climàtic s'està donant realment, o de si l'activitat humana n'és parcialment responsable, han estat arraconades. El debat s'adreça ara a noves qüestions: poden cooperar els països avançats i els que estan en desenvolupament per reduir les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle (GEH)?

EL CANVI CLIMÀTIC COM A REPTE GLOBAL

El canvi climàtic planteja un repte global –tant pel que fa a les causes com als efectes– que comporta que l'acció col·lectiva sigui el millor camí a seguir. Els països avançats, amb els Estats Units, la Unió Europea i el Japó al capdavant, figuren des de sempre entre els principals emissors de GEH. Si bé això encara serà així durant unes quantes dècades en el futur, cal no oblidar que les emissions dels grans països en desenvolupament, sobretot la Xina, l'Índia i el Brasil, es van incrementant a un ritme accelerat. La Xina ja és el major emissor individual de GEH, i segons l'Agència Internacional per a l'Energia (IEA), les emissions anuals de CO₂ vinculades a l'energia xinesa l'any 2030 arribaran a ésser, amb onze mil milions de tones, més del doble de les que es registraven l'any 2005. Durant el mateix període, les emissions anuals de CO₂ dels Estats Units 'només' creixeran

1. Conegut oficialment com a «Protocol de Kyoto del Conveni marc de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic» (CMNUCC).

entorn d'un 19%, i arribaran a 6.900 milions de tones.² Quant als efectes adversos, l'FMI (2008) pronostica que, si bé tots els països en patiran, les regions del sud i del sud-est d'Àsia i d'Àfrica seran les més perjudicades.

En aquest escenari, l'acció global comportarà uns costos molt alts. Els economistes han publicat nombroses estimacions, que varien molt segons els supòsits de partida i les línies de referència.³ Així i tot, els científics i els economistes coincideixen que com més s'ajorni l'acció, més grans seran els costos a la llarga –en termes d'inundacions, sequeres i ciclons–, atès que la quantitat de GEH s'acumularà en concentracions més elevades.

A la conferència sobre el canvi climàtic que es va celebrar a Bali el desembre de 2007, les nacions participants varen acordar obrir un procés de negociacions formals de dos anys pensat perquè en sortís un conveni que pogués erigir-se en el successor del Protocol de Kyoto. Aquest conveni postKyoto s'hauria de signar a Copenhaguen el desembre de 2009, per després ésser ratificat pels parlaments nacionals al llarg dels tres anys següents i, d'aquesta manera, entrar en vigor el mes de gener de 2013. Com ja s'ha esmentat, certs sectors de l'opinió pública, com també alguns dirigents polítics, s'han replantejat la seva actitud respecte al canvi climàtic durant la dècada transcorreguda d'ençà que es va adoptar el Protocol de Kyoto l'any 1997. Per això sembla gairebé segur que el nou conveni imposarà objectius més ambiciosos per als països avançats que les extingides regles de Kyoto, i que els països en desenvolupament adquiriran alguna classe de compromís per reduir les seves emissions de GEH. Sigui el que sigui, i com que existeixen diferències irreconciliables sobre la forma 'correcta' de calcular la distribució de la càrrega col·lectiva, l'acord de Copenhaguen, amb tota probabilitat, obligarà tots els països a fer concessions i a mostrar-se força flexibles tant pel que fa als terminis com als mitjans per assolir els objectius acordats.

DISCREPÀNCIES SOBRE ELS CRITERIS PER FIXAR ELS LÍMITS DELS GEH

Si bé tant els països avançats com els països en desenvolupament s'han compromès públicament a emprendre accions, els uns i els altres es regeixen per criteris conceptuals molt diferents a l'hora de fixar els límits dels GEH. Imposar uns límits estrictes resultarà molt costós, i és per això que aquestes diferències no es poden desestimar sense més ni més.

Els països en desenvolupament són partidaris d'un criteri que es basi en la 'comparabilitat per càpita', això és, que cada home, dona i infant tenguí dret a emetre la mateixa quantitat de GEH per any. En canvi, els països avançats prefereixen un criteri que es basi en la 'comparabilitat en la taxa de carboni', és a dir, que cada tona de CO₂ emesa en qualsevol indret del planeta hauria de sofrir la mateixa penalització.

2. Les xifres es basen en l'escenari de referència de l'IEA (2007a).

3. Per a més informació, vegeu, entre d'altres, Cline (2004), Stern (2006) i Nordhaus (2007).

Els països en desenvolupament argumenten que les nacions avançades han arribat al seu nivell actual de prosperitat gràcies als combustibles fòssils, i que no s'hauria de negar la mateixa possibilitat als països en desenvolupament. Portant aquesta postura a un extrem, es podria argumentar que gairebé tota la responsabilitat de reduir les emissions de GEH hauria de recaure sobre els països avançats, i permetre que els països en desenvolupament augmentassin dràsticament les seves emissions per càpita, almenys fins que s'acostassin als nivells dels EUA i de la UE. Segons l'IEA (2007b), les emissions de CO₂ per càpita de la Xina representaven l'any 2005 tan sols una cinquena part de les emissions per càpita dels EUA. Una possible conseqüència d'aquesta postura extrema és que les emissions totals de la Xina podrien créixer enormement, o que les emissions totals dels EUA s'haguessin de reduir dràsticament.

D'altra banda, els països avançats afirmen que mil milions de tones de CO₂ de més fan el mateix mal venguin d'on venguin. Segons aquesta lògica, els països avançats no demanen una 'comparabilitat en la taxa de carboni' que s'apliqui fins i tot als països més petits i empobrits d'Àfrica, Àsia o l'Amèrica Llatina, però sí un esforç per part de les principals nacions emergents com ara la Xina, l'Índia i el Brasil.

Partint d'aquestes postures divergents, el conveni postKyoto comportarà necessàriament adoptar acords substancials, assumir 'millors esforços' i compromisos per fases i, així mateix, permetre una certa flexibilitat nacional en els instruments d'aplicació.

EFFECTES SOBRE LA COMPETITIVITAT

Si bé el Protocol de Kyoto continua essent el principal acord internacional per limitar les emissions de GEH, la falta de ratificació del Protocol per part de dos dels emissors més grans –els EUA i la Xina–, ha despertat la preocupació respecte a la competitivitat en altres països.⁴ Després que la UE posàs en marxa el seu sistema de comerç d'emissions (SCE) el gener de 2005, diversos països europeus, encapçalats per França, varen demanar que s'imposassin taxes de carboni o tarifes anàlogues a les importacions de països que no apliquen programes climàtics nacionals equiparables, tot assenyalant públicament cap als EUA.

I és que d'ençà que varen rebutjar el Protocol de Kyoto l'any 2001, els EUA han estat obertament criticats per molts països pel fet de no adoptar cap mena de mesura. Davant la creixent pressió internacional, l'Administració Bush ha començat a canviar la seva retòrica al llarg de 2008, i els candidats a la presidència dels EUA ara es pronuncien a favor de limitar els GEH. El Congrés dels EUA expressa, no obstant això, la preocupació que si s'apliquen els controls

4. L'objectiu nacional nord-americà de límit d'emissions de GEH era d'un 7% per sota dels nivells de 1990 segons el Protocol de Kyoto, però l'Administració Bush va rebutjar el Protocol el 2001. La Xina, país no enumerat a l'Annex I, no està obligada pel Protocol a retallar les emissions de GEH.

obligatoris sobre les emissions, les empreses nord-americanes hauran de suportar costos més elevats que alguns dels seus competidors estrangers. Al seu torn, aquest cost addicional provocarà la 'fuga' de la producció i els llocs de treball cap a empreses estrangeres, sense que hi hagi una reducció neta de les emissions de GEH. Per tal d'impedir aquesta 'fuga', els legisladors nord-americans han redactat disposicions especials –com ara deduccions íntegres, exempcions especials i ajustaments aranzelaris– en les seves propostes de llei per al control dels GEH. Per exemple, la Llei de seguretat climàtica (S. 2191), propugnada pels senadors Joe Lieberman (independent, Connecticut) i John Warner (republicà, Virgínia), contempla deduccions per a certes indústries del país i imposa la sol·licitud de permisos a les importacions de països que no apliquin polítiques climàtiques equiparables.

Aquestes propostes per 'igualar el terreny de joc' disposen d'un ampli suport polític a Washington, tant perquè adrecen la competitivitat com perquè inciten altres països a combatre l'escalfament global.

'IGUALAR EL TERRENY DE JOC' AMB MESURES DE COMERÇ

La proposta d'imposar penalitzacions comercials suscita per sí mateixa tot un seguit de problemes. És discutible que penalitzar les importacions realment iguali el terreny de joc per a les empreses nord-americanes vulnerables. Els productes intensius en carboni s'importen majoritàriament del Canadà, la UE i Rússia, països que emeten considerablement menys carboni que els EUA, tant a nivell nacional com per càpita. En canvi, la Xina i l'Índia, que de fet són els principals objectius de les mesures comercials dels EUA, no són grans proveïdors de productes intensius en carboni als EUA.⁵ Més encara, s'hi poden entreveure dues conseqüències no desitjades. En primer lloc, les penalitzacions a les importacions podrien irritar la Xina i l'Índia més que crear incentius eficaços. En segon lloc, les penalitzacions nord-americanes a les importacions podrien estimular altres països –començant per la UE– a alçar barreres contra les importacions dels EUA. Al final, les indústries dels EUA podrien acabar essent menys competitives en el mercat globalitzat. Houser *et al.* (2008) conclouien en un estudi recent que l'aplicació de penalitzacions a les importacions no beneficiaria les indústries nord-americanes tant com esperen els congressistes que les propugnen.

A més d'aquestes dificultats immediates, les penalitzacions al comerç podrien infringir fàcilment les regles de l'Organització Mundial del Comerç (OMC). Altres països podrien interposar demandes davant l'OMC que els EUA podrien perdre.⁶ Si els EUA apliquen la seva prò-

5. El 2005, segons les estadístiques COMTRADE de l'ONU, la Xina responia de menys del 10% de les importacions intensives en carboni dels EUA, a excepció del ciment: 7% d'acer, 3% d'alumini, 4% de paper i 14% de ciment.

6. Per superar l'examen de l'OMC, qualsevol mesura de comerç hauria de quedar justificada sota les regles d'aquesta institució, especialment les disposicions bàsiques del GATT, articles I, II i III. L'article XX del GATT permet excepcions per a mesures que vulnereu altres regles de l'OMC. En aquest sentit, les mesures de comerç relacionades amb el canvi climàtic, segons l'esmentat article XX del GATT, podrien caure en l'àmbit d'una excepció ambiental, tot i que aquest és un terreny legal inexplorat. Per a més detalls, vegeu Pauwelyn (2007) i Hufbauer (2008).

pia classe de penalitzacions a les importacions i de mecanismes de comparabilitat, el resultat podria ésser un llarg període d'escaramusses comercials que portàs alguns països a obsedir-se amb guanyar batalles legals a l'OMC en comptes de combatre el canvi climàtic (Hufbauer, 2008).

Per reduir eficaçment les emissions de GEH per sota de la seva trajectòria de referència, a la llarga s'hauran d'imposar taxes elevades o controls molt rigorosos. Al seu torn, aquestes mesures podrien desencadenar fàcilment que hi hagués un rebombori d'empreses influents que cercassin no només deduccions i exempcions, sinó també protecció comercial, represàlies en reciprocitat i sancions econòmiques. En el pitjor dels casos, aquest infaust resultat obstruïria l'agenda de la liberalització del comerç que ha estimulat amb tanta eficàcia el creixement econòmic mundial des de la II Guerra Mundial. El repte polític més immediat és el d'impedir que la batalla contra el canvi climàtic es convertesqui en un camuflatge per a barreres comercials soterrades.

PERSPECTIVES DE COOPERACIÓ INTERNACIONAL

És probable que els EUA apliquin límits d'emissions obligatoris a tot el seu territori els pròxims dos anys. Els dos candidats presidencials que van al capdavant –el senador Barack Obama i John McCain– defensen públicament les mesures per retallar les emissions de GEH. La Xina també ha emprès accions decidides, i s'ha compromès a reduir la intensitat energètica en un 20% i a incrementar l'ús d'energies renovables en un 10% abans de 2010. Amb l'eliminació de les rebaixes en l'IVA, la Xina ja ha imposat una taxa equivalent a cinquanta dòlars per tona de carboni sobre les exportacions xineses d'acer.

Tant els EUA com la Xina mostren ara la voluntat de participar en un conveni climàtic internacional. Aquests dos països no només són les majors fonts d'emissions de GEH, sinó que també susciten la major preocupació sobre l'estat de salut de les negociacions internacionals. La negativa nord-americana i xinesa a ratificar el Protocol de Kyoto va socavar enormement l'eficàcia d'aquest tractat. El nou clima polític a Washington i a Pequín dona peu a l'optimisme amb vista a Copenhaguen. Podria passar que el conveni postKyoto no arribàs a constituir un acord sobre uns criteris internacionals uniformes, però si els EUA i la Xina donassin suport a objectius ambiciosos, Copenhaguen inauguraria una nova era.

Mentrestant, el vertiginós augment dels preus del petroli podria acabar essent un mal del qual sortís un bé. Aquest augment subratlla la necessitat de fer un ús eficient de l'energia. Segons les previsions de l'IEA (2007a), amb els preus que regnaven fa un any o dos, la demanda mundial d'energia seria un 50% més gran l'any 2030 que avui, i la Xina i l'Índia juntes respondrien de gairebé la meitat de l'augment de la demanda global. El petroli a 130 dòlars el barril o més obligarà els països a buscar tecnologies que fomentin l'eficiència energètica i

aprofitin les fonts d'energia alternatives. En les dècades passades, alguns països han aconseguit la prosperitat gràcies a l'energia barata i abundant; en els temps que ens esperen, el repte és combinar el creixement econòmic amb la sostenibilitat mediambiental. Això no es podrà aconseguir sense la cooperació internacional.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

AGÈNCIA INTERNACIONAL DE L'ENERGIA (IEA). *World Energy Outlook*. París: OCDE i IEA, 2007a.

AGÈNCIA INTERNACIONAL DE L'ENERGIA (IEA). *CO₂ Emissions from Fuel Combustion 1971-2005*. París: OCDE i IEA, 2007b.

CLINE, W. R. «Meeting the Challenge of Global Warming». *Copenhagen Consensus Challenge Paper*. Copenhaguen: Copenhagen Consensus, 2004.

FONS MONETARI INTERNACIONAL (FMI). *World Economic Outlook* [Washington DC], abril 2008.

HOUSER, T.; BRADLEY, R.; CHILDS, B.; *Leveling the Carbon Playing Field: International Competition and US Climate Policy Design*. Washington DC: Peterson Institute for International Economics i World Resources Institute, 2008.

HUFBAUER, G. C. *Climate Change: Competitiveness Concerns and Prospects for Engaging Developing Countries*. Declaració efectuada abans del Subcommittee on Energy and Air Quality. US House of Representatives, Committee on Energy and Commerce, 2008. Disponible a: <<http://www.petersoninstitute.org/publications/papers/hufbauer0308.pdf>>.

NORDHAUS, W. *The Challenge of Global Warming: Economic Models and Environmental Policy*. New Haven: Yale University, 2007.

PAUWELYN, J. «US Federal Climate Policy and Competitiveness Concern: The Limits and Options of International Trade Law». *Working Paper NI WP 07-02*. Durham: The Nicholas Institute for Environmental Policy Solutions, Duke University, 2007.

STERN, N. *The Economics of Climate Change: The Stern Review*. Regne Unit: Cambridge University Press, 2006.